

TIMBRO

SOLIDARITET
1975

DEN KONTRA- PRODUKTIVA ARBETARRÖRELSEN

- TIO FAKTA OM SVERIGES EKONOMISKA HISTORIA

FREDRIK SEGERFELDT

MAJ 2026

Timbro är Nordens främsta marknadsliberala tankesmedja. Sedan starten 1978 är uppdraget att långsiktigt bilda opinion för marknadsekonomi, fri företagsamhet, individuell frihet och ett öppet samhälle.

© Timbro

MAJ 2026

www.timbro.se

info@timbro.se

Sättning: Mikael Eisen

Omslag: Mikael Eisen

Foto omslag: SVT Bild

***DEN
KONTRAPRODUKTIVA
ARBETARRÖRELSEN***

- TIO FAKTA OM SVERIGES EKONOMISKA HISTORIA

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROLOG	9
INTRODUKTION	11
REKORDÅREN GJORDE INTE SVERIGE RELATIVT RIKT.....	13
SVERIGE UTVECKLADES BÄST 1890-1950	15
S STYRDE ENBART UNDER 22 AV DESSA 60 ÅR.....	17
NÄR SVERIGE BLEV ETT AV VÄRLDENS RIKASTE LÄNDER VAR SKATTERNA LÅGA	19
DEN FACKLIGA KAMPEN HAR VARIT IRRELEVANT	23
DEN FACKLIGA KAMPEN HAR VARIT DESTRUKTIV	27
KAPITALET, DET ÄR DU	31
VÄLFÄRDSSTATEN VAR INTE EN SOCIALDEMOKRATISK UPPFINNING	33
VÄLFÄRDSSTATEN OMFÖRDELAR MINDRE ÄN MÅNGA TROR.....	37
SOCIALISMEN FÖRSTÖRDE LANDET	39
ETT KONTRAFAKTISKT SCENARIO	43
SLUTSATSER.....	49
APPENDIX I: SOCIALDEMOKRATISKA STATSMINISTRAR 1890-1950.....	51
REFERENSER	53

OM FÖRFATTAREN

Fredrik Segerfeldt är ansvarig för programmet marknad på Timbro, och rektor för Stureakademin.

TIDIGARE PUBLIKATIONER I URVAL

Sossesverige: en återblick (Hydra förlag, 2014)

Den svarte mannens börda: nya perspektiv på kolonialism, rasism och slaveri (Timbro förlag, 2019)

Frankrike - en hatkärlekshistoria (Timbro förlag, 2021)

Den röda tråden - 500 år av rysk imperialism (Timbro förlag, 2026)

Markadslyckan - Hur Sverige tjänat på liberaliseringarna (Timbro, 2026)

PROLOG

Magnus sitter i sin Volvo XC90 på väg hem från ett pass på pappers bruket. Hemma i tvåplansvillan väntar Anneli och ungarna med maten, och ikväll ska de prata om vinterns resa till Thailand. Åh, vad skönt det ska bli att komma dit igen, till värmen och stränderna, säger Magnus tyst till sig själv.

Och så far tankarna i väg. Inte minst till den fackliga kursen han gått på jobbet, där han fått lära sig att hans levnadsstandard är resultatet av den kamp som tidigare generatio-

ner i arbetarrörelsen har drivit. Den fackliga sammanhållningen har gjort att arbetarna har höjt lönerna och det politiska arbetet har gjort att staten har kunnat omfördela resurser. Och det är därför Magnus och hans kamrater lever som de gör, till skillnad från för 100 år sedan, då en pappersarbetsares lott var trångboddhet och misär. Man cyklade till jobbet och att åka utomlands var inte att tänka på, för att inte tala om att köra en SUV eller att flyga till Asien med familjen.

INTRODUKTION

Makten över historien är central. Genom att dominera narrativet om det förflutna kan man teckna en bild av både landet och sig själv. Det har den svenska arbetarrörelsen gjort genom åren, med stor skicklighet. Och de har lyckats etablera den bild som Magnus fick till sig.

Berättelsen om Magnus är påhitad, men det räcker att läsa i Socialdemokraternas partiprogram för att hitta formuleringar med ett sådant innehåll. I versionen från 2025, exempelvis, står det följande:

Sverige var i början på 1900-talet ett fattigt land med enorma ekonomiska klyftor. Makten tillhörde eliten och misären var utbredd. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att bli ett av världens rikaste och mest välmående länder var det en följd av de många människornas organisering, och av socialdemokratins och arbetarrörelsens framgångar.¹

Jag delar Socialdemokraternas uppfattning om att Sverige gjort en resa från armod till välstånd. Fakta talar nämligen sitt tydliga språk: vår snittinkomst – BNP per capita – är 14 gånger högre än år 1900.² Detta är siffror justerade för inflation.

Denna skrift utmanar dock Socialdemokraternas bild, genom att i detalj dissekera stycket ur deras partiprogram, och presentera fakta om Sveriges ekonomiska historia som ger stöd åt ett annat narrativ än det arbetarrörelsen lägger fram. Det görs i tio olika kapitel, som fokuserar på olika delar och/eller aspekter av stycket ovan från partiprogrammet. De delar av stycket som är i fokus är i fetstil i inledningen av respektive kapitel. I det elfte kapitlet skissas på alternativa scenarion och i kapitel 12 dras några slutsatser.

1. Socialdemokraterna (2025), sid 12.

2. Enligt Maddisons databas vid Universitetet i Groningen var Sveriges BNP per capita (2011 års dollar) år 1900 3 320 dollar. År 2022 var motsvarande siffror 47 126 dollar.

REKORDÅREN GJORDE INTE SVERIGE RELATIVT RIKT

Sverige var i början på 1900-talet ett fattigt land med enorma ekonomiska klyftor. Makten tillhörde eliten och misären var utbredd. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att bli **ett av världens rikaste** och mest välmående länder var det en följd av de många människornas organisering, och av **socialdemokraternas** och arbetarrörelsens **framgångar**.

Om man frågar svenska folket när Sveriges ekonomiska utveckling var som starkast skulle de flesta nog säga efterkrigstiden, de decennier som talande nog brukar kallas ”rekordåren”. Och det är sant, under 1950- och 1960-talen hade Sverige hög ekonomisk tillväxt, i absoluta tal. Det är också sant att Socialdemokraterna styrde landet under dessa år.

Men det Socialdemokraterna säger i citatet ovan är att Sverige blev ett av världens rikaste länder, det vill säga påståendet gäller vårt relativa välstånd, vår levnadsstandard jämfört med andra länder. I läroböcker i historia kan man läsa att detta – utvecklingen till att bli rikare än andra länder – ägde rum under just efterkrigstiden.³

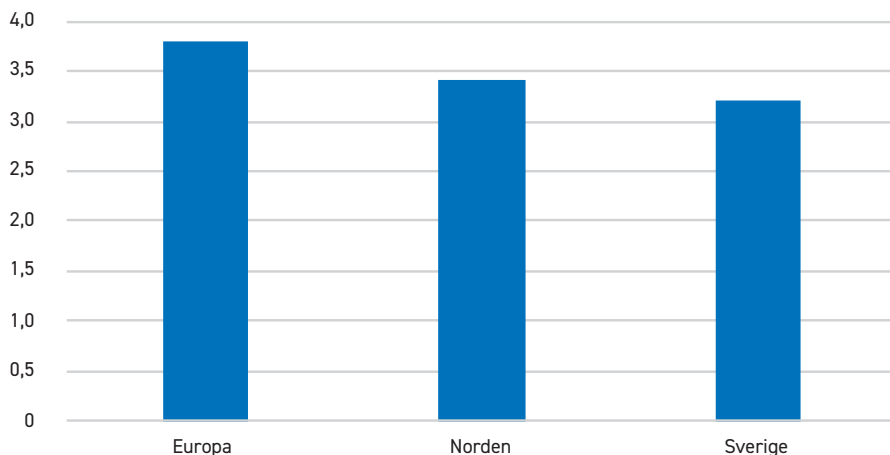
Det är inte sant. För det är nämligen inte bara i Sverige som tiden efter andra världskriget har ett särskilt namn med positiv klang gällande den ekonomiska utvecklingen. I Frankrike heter det les trentes glorieuses, i Tyskland Wirtschaftswunder och i Italien il boom. Även om vår tillväxt var hög under den perioden var den ännu högre i jämförbara länder.

I boken En modern svensk ekonomisk historia: Tillväxt och omvandling under två sekel visade den numera avlidne professorn i ekonomisk historia, Lennart Schön, att mellan 1949 och 1974 var den årliga standardförbättringen 3,8 procent i övriga Europa och 3,4 procent i övriga Norden, mot 3,2 procent i Sverige.⁴

3. Worén (2025).

4. Schön (2000). I övriga Norden ingår Danmark, Finland och Norge. Och i övriga Europa ingår Belgien, Frankrike, Holland, Italien, Schweiz, Storbritannien, Tyskland och Österrike.

GRAF 1: SVERIGE VÄXTE LÅNGSAMMARE UNDER REKORDÅREN

Källa: Schön 2000.

Ibland hör man argumentet att rekordårens höga tillväxttakt kom till tack vare att Sverige stod utanför andra världskriget. Det är naturligtvis sant att vårt näringsliv var mindre förstört än många andra länders, något vi återkommer till. Men konsekvenserna av detta faktum är de motsatta mot vad som påstås. Att andra länder låg mer i ruiner än Sverige, gjorde att de startade från en lägre utgångsnivå och därför kunde åtnjuta catch-up-till-

växt. Det är alltså naturligt att länder som Västtyskland växte snabbare än vi under denna era.

Rekordåren var alltså inte den period då Sverige blev ett av världens rikaste länder. För under decennierna efter andra världskriget var vår tillväxttakt lägre, inte högre, än liknande länders.

SVERIGE UTVECKLADES BÄST 1890–1950

Sverige var i **början på 1900-talet** ett fattigt land med enorma ekonomiska klyftor. Makten tillhörde eliten och misären var utbredd. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att bli **ett av världens rikaste** och mest välmående länder var det en följd av de många människornas organisering, och av socialdemokratins och arbetarrörelsens framgångar

Sveriges välståndsresa, i såväl absoluta som relativa termer, började långt före rekordåren. Och faktiskt även före början av 1900-talet.

Redan i mitten och slutet av 1800-talet genomgick Sverige en reformera, med införandet av näringsfrihet, frihandel, säkrare äganderätter och en mindre korrupt offentlig förvaltning. Sverige blev ett ekonomiskt liberalt land, vilket på lite sikt la grunden för en fantastisk utveckling.

En forskare som, i likhet med Schön, har fördjupat sig i Sveriges långsiktiga ekonomiska historia och kunnat konstatera denna utveckling är Olle Krantz, numera professor emeritus vid Umeå universitet.

Krantz reagerade på att det hade blivit en vedertagen sanning – inte minst skapad av näringslivets opinionsbildning – att Sverige under en

hundraårsperiod mellan 1870 och 1970 hade haft högst tillväxt i världen efter Japan. Krantz menade att det saknades empiriskt stöd för denna uppfattning, och undersökte därför hur det verkligen förhöll sig.⁵

År 2000 publicerade Krantz en artikel i tidskriften Ekonomisk debatt i vilken han jämförde Sveriges BNP per capita-utveckling under åren 1870–1997 med den i tre ländergrupper: femton industriländer, sex länder på samma utvecklingsnivå som Sverige 1970 samt små europeiska industriländer. Alla tre kurvor visade att Sverige utvecklades snabbare än andra länder under perioden 1890–1950.⁶

25 år senare gjorde Lars Jonung – ytterligare en professor emeritus, i nationalekonomi vid Lunds universitet – om Krantz jämförelse mellan Sverige och 15 industriländer.

5. Krantz (2000).

6. Ibid.

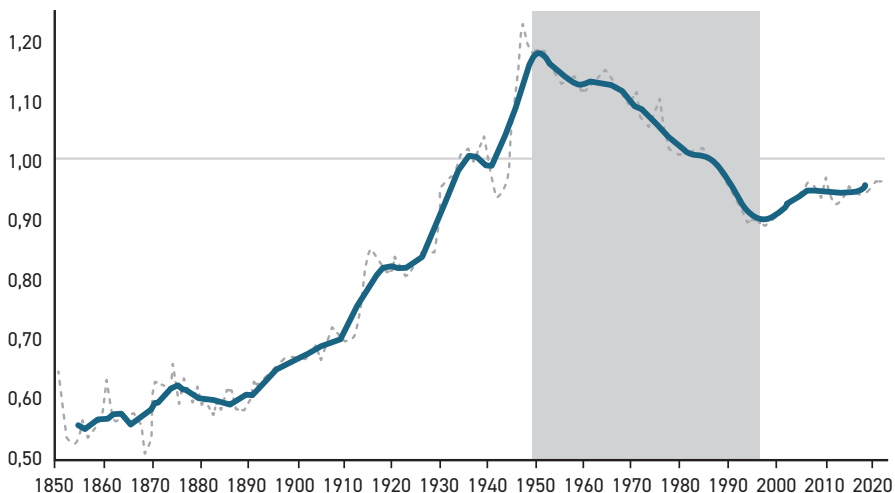
Med två skillnader: 1. Medan Krantz undersökte BNP-tillväxten jämförde Jonung BNP-nivån (per capita). 2. Jonung jämförde en längre dataserie, inte minst hade han av naturliga skäl tillgång till statistik över utvecklingen efter 1997.⁷

Jonung kunde bekräfta Krantz slutsatser. Det var under perioden

1890–1950 som Sverige hade hög tillväxt i förhållande till andra länder.⁸ Vilket vi ser Graf 2 nedan, som jag låtit modifiera något från Jonungs ursprungliga figur.⁹

Det var alltså under perioden 1890–1950 som Sverige utvecklades till ett av världens rikaste länder.

GRAF 2: SVERIGES RELATIVA BNP PER CAPITA 1850–2020*

Källa: Jonung 2025. *Sveriges BNP per capita i relation till genomsnittet för BNP per capita för femton jämförbara industrialiserade länder. Kurvan anger kvoten mellan svensk BNP per capita och medelvärdet för omvärldens BNP per capita. Vid värden under ett är svensk BNP per capita lägre än omvärldens. Streckad linje gäller för årsdata. Heldragen linje är beräknad som ett centrerat nioårigt löpande medelvärde.

7. Jonung (2025).

8. Eftersom Krantz med tydliga data hade kunnat slå håll på den bild som sattes av näringslivets opinionsbildning och marknadsinriktade ekonomer tog vänstern med glädje emot Krantz artikel. Men 25 år senare, när Jonung gjorde om övningen, blev protesterna kraftiga (se exempelvis Suhonen 2025). Det är underligt hur nästan samma data och nästan samma slutsatser, med endast ett kvartssekel emellan, kan skapa så olika reaktioner från samma ideologiska håll.

9. Jonung kallade de tre perioderna Liberalism, Socialdemokrati respektive Nyliberalism, med vilket han syftade på de generella ekonomiska regimer som rådde under respektive period. Men eftersom det kan missuppfattas som att det gällde vilket parti som styrde har jag tagit bort dessa ord från grafen.

S STYRDE ENBART UNDER 22 AV DESSA 60 ÅR

Sverige var i början på 1900-talet ett fattigt land med enorma ekonomiska klyftor. Makten tillhörde eliten och misären var utbredd. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att bli ett av världens rikaste och mest välmående länder **var det en följd av** de många människornas organisering, och **av socialdemokratins** och arbetarrörelsens **framgångar**.

I de fetade formuleringarna i stycket ovan ligger implicit idén att Sveriges positiva ekonomiska utveckling i förhållande till andra länder ska ha ägt rum under socialdemokratins styre.

Det är en uppfattning som torde vara vitt spridd i det svenska medvetandet. Vi förknippar i allmänhet just tiden från början av 1900-talet och framåt med både välståndsökning och socialdemokratiskt maktinnehav. (Denna uppfattning är kopplad till idén om att Sverige blev rikt under rekordåren då Socialdemokraterna satt vid regeringsmakten.)

Men varken Socialdemokraternas formulering eller den allmänna uppfattningen stämmer. För under perioden 1890–1950 innehade Socialdemokraterna statsministerposten endast en dryg tredjedel av tiden, knappt 22 av 60 år, och under

fem och ett halvt av dessa 22 år ledde de en samlingsregering.

Under det rörliga 1920-talet innehade Hjalmar Branting, som ledare för minoritetsregeringar, statsministerposten i tre omgångar, i sammanlagt knappt fyra år. År 1932 blev Per Albin Hansson statsminister, först som ledare för en enpartiregering och sedan, från 1936, i koalition med Bondeförbundet. Under åren 1939–1945 ledde han en samlingsregering med Socialdemokraterna, Högerpartiet, Bondeförbundet och Folkpartiet. Och mellan 1945 och 1950, slutligen, ledde först Hansson och sedan Tage Erlander socialdemokratiska enpartiregeringar.¹⁰

Det är alltså ur det rena tidsperspektivet fel att ge socialdemokratin äran för Sveriges relativa ekonomiska framgångar, för resan från ett land i misär till ett av världens rikaste länder.

10. Se Appendix I. Socialdemokraterna satt även med i en regering i främst slutet av 1910-talet, men statsministerposten innehades då av Liberala samlingspartiets Nils Edén.

NÄR SVERIGE BLEV ETT AV VÄRLDENS RIKASTE LÄNDER VAR SKATTERNA LÅGA

Sverige var i början på 1900-talet ett fattigt land med enorma **ekonomiska klyftor**. Makten tillhörde eliten och misären var utbredd. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att bli ett av världens rikaste och mest välmående länder var det en följd av de många människornas organisering, och av **socialdemokratins** och arbetarrörelsens **framgångar**.

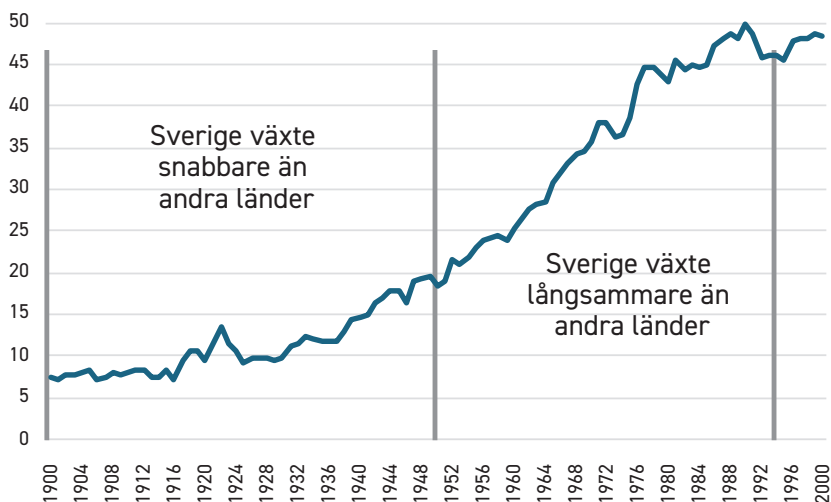
Sverige var i början på 1900-talet ett fattigt land med enorma ekonomiska klyftor. Makten tillhörde eliten och misären var utbredd. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att bli ett av världens rikaste och mest välmående länder var det en följd av de många människornas organisering, och av socialdemokratins och arbetarrörelsens framgångar.

Uppfattningen att Sverige blev relativt rikt under det socialdemokratiska maktinnehavet i allmänhet och under rekordåren i synnerhet gör

att människor förknippar den relativa välståndsresan med skattehöjningar och den stora välfärdsstat som byggdes upp under 3–4 decennier efter andra världskriget. Och så tenderar begreppen välstånd och välfärd – i betydelsen skattefinansierade tjänster och transfereringar – att blandas ihop, som vore det samma sak. Men dessa är naturligtvis två olika – och separata – företeelser.

Faktum är vidare att under Sveriges höga tillväxtperiod var vi ett lågskatteland, såväl i förhållande till idag som jämfört med andra länder.

GRAF 3: SKATTETRYCKET* UNDER HUNDRA ÅR

Källa: Ekonomifakta. *De samlade skatteintäkterna som andel av BNP, procent.

Som vi ser i Graf 3 ovan låg skattetrycket så sent som 1930, då två tredjedelar av framgångseran hade förflutit, på under tio procent av BNP. Och 1950, året för brytpunkten då tillväxtperioden mattades av, var skattetrycket 18,6 procent. En knapp femtedel av den totala ekonomin kontrollerades av politiker och byråkrater.¹¹

Det var inte förrän senare, efter framgångseran, som skattetrycket skulle höjas dramatiskt. När det var som värst, år 1990, kontrollerades hälften av ekonomin av det offentliga.

Det är som sagt inte bara i förhållande till idag som Sverige under perioden 1890–1950 var ett lågskatteland, utan också jämfört med liknande länder.¹²

11. Se även Stenkula (2014), som visat att det svenska skattetrycket låg stadigt under 10 procent av BNP från 1862 och fram till mitten av 1910-talet.

12. Tabellen innehåller bara data från perioden före 1900, men som tidigare noterats har Stenkula (2014) visat att det svenska skattetrycket låg under 10 procent av BNP från 1862 fram till mitten av 1910-talet.

TABELL 1: SKATTER SOM ANDEL AV BNP, PROCENT

Land/Årtal	1900	1928	1938	1950
Frankrike	8,7	16,8	18,4	28,5
Storbritannien	7,9	Ingen uppgift	Ingen uppgift	36,9
USA	Ingen uppgift	11,3	17,9	20,6
Sverige	8,2	10,5	13,9	21,3

Källa: <https://ourworldindata.org/taxation>. Valet av jämförelseländer beror på att det bara är dessa tre, förutom Sverige, som data finns tillgänglig för. Datan för Sverige i denna tabell skiljer sig från den i graf 3 ovan, beroende på att källorna är olika. Det mest intressanta är dock jämförelserna med andra länder med samma beräkningsmetod och i Sverige över tid med samma beräkningsmetod.

I Tabell 1 ovan ser vi, exempelvis, att skattetrycket i Sverige var lägre än i både Frankrike och USA, såväl 1928 som 1938. Och år 1950 låg vi markant under Frankrike och Storbritannien, och bara något över USA.

Det Sverige som blev ett av världens rikaste länder var alltså ett lågskatteland, såväl jämfört med Sverige idag som jämfört med andra länder då.

DEN FACKLIGA KAMPEN HAR VARIT IRRELEVANT¹³

Sverige var i början på 1900-talet ett fattigt land med enorma ekonomiska klyftor. Makten tillhörde eliten och misären var utbredd. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att bli ett av världens rikaste och mest välmående länder var det en följd av **de många människornas organisering**, och av socialdemokratins och **arbetarrörelsens framgångar**.

Sverige var i början på 1900-talet ett fattigt land med enorma ekonomiska klyftor. Makten tillhörde eliten och misären var utbredd. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att bli ett av världens rikaste och mest välmående länder var det en följd av de många människornas organisering, och av socialdemokratins och arbetarrörelsens framgångar.

Skälet till att Socialdemokraterna skriver "socialdemokratins och arbetarrörelsens" är att deras rörelse består av två grenar: dels den politiska, det socialdemokratiska partiet, dels den fackliga, det vill säga LO och dess medlemsförbund. Socialdemokrater brukar vara noga med att påpeka att det var facket som grundade partiet.

(Det var dock inte LO utan enskilda förbund som grundade SAP, för partiet kom före Landsorganisationen.)

Det är därför de skriver "organisering" och lägger till "arbetarrörelsen" efter "Socialdemokratin" när det gäller deras "framgångar". Socialdemokraterna hävdar alltså i sin historieskrivning att den fackliga organiseringen är en av orsakerna till att Sverige kunde göra en resa från fattigdom till ett av världens rikaste länder.

Formuleringen i partiprogrammet från 2025 är inte ny, utan det är en variant av det som länge har varit kärnan i Socialdemokraternas berättelse om svensk historia. I programmet från 1990 var det ännu tydligare formulerat:

13. Socialdemokraterna stoppade exempelvis ett redan fattat beslut om konkurrensutsättning av Bilprovningen och ett förslag om att göra det tillåtet att sälja icke-receptbelagd medicin i matvarubutiker. Vidare revs husläkarsystemet upp.

Massfattigdom och massarbetslöshet har undanröjts. Allt fler grupper av löntagare har byggt upp starka fackliga organisationer. Löntagarna har i vårt land kämpat sig till en ekonomisk standard, okänd tidigare i historien och i stora delar av vår omvärld.¹⁴

Det sätt på vilket löntagare genom facklig organisering ska ha kunnat kämpa sig till en ekonomisk standard som är okänd tidigare historien – undanröjt massfattigdomen – är att öka sin andel av produktionens resultat.

Det kan man mäta genom att titta på BNP:s funktionella inkomstfördelning, något marxister av olika schatteringar brukar gilla att göra. Man undersöker helt enkelt hur stor andel av förädlingsvärdet i ekonomin som tillfaller löntagare i form av löner och sociala avgifter. Resten – företagets vinster och avskrivningar – kallas kapitalandelen.

Vänstern föredrar oftast begreppet vinstandelen, vilket är ett inkomplett begrepp. För kapitaldelen består av

både vinst och avskrivningar tillsammans, och de senaste decennierna har avskrivningarna varit högre än vinsterna.¹⁵

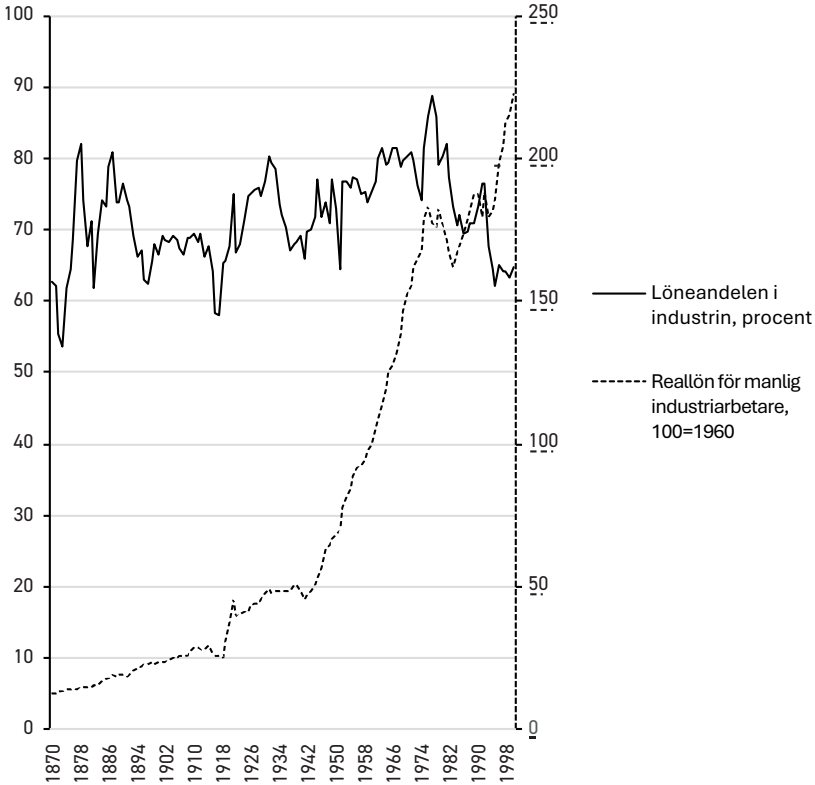
Genom att organisera sig i fackförbund ska de anställda enligt den socialdemokratiska historieskrivningen ha kunnat använda strejkvapnet för att öka löneandelen. Vinster för kapitalisterna ska alltså ha omvandlats till löner för arbetarna. Och på så sätt har vanliga människor fått högre levnadsstandard, tagits ur misären. Det är delvis därför pappersarbetaren Magnus och hans familj lever så gott, sägs det.

För att detta ska kunna vara den huvudsakliga förklaringen till att Sverige gjort en resa från armod till ett av världens rikaste länder måste löneandelen i industrin ha mångdubbplats sedan 1800-talet eller början av 1900-talet. Det har den inte. I stället har löneandelen varit trendmässigt konstant under hela perioden. En löntagare får ut ungefär lika mycket av produktionens resultat idag som på 1800-talet.

14. Det är säkert så att det fackliga arbetet har varit relevant när det gäller ett antal andra faktorer, som arbetstid, arbetsmiljö och medinflytande på arbetsplatsen. Men rapportens ämne är formuleringen ur Socialdemokraternas partiprogram om resan från misär till ett av världens rikaste länder, det vill säga vanliga svenskers ekonomiska levnadsstandard.

15. Socialdemokraterna (1990), sid 117.

GRAF 4: KLASSKAMP MOT KAPITALISM

Källa: Segerfeldt (2014).

Den heldragna kurvan (vänster y-axel) i Graf 4 anger hur stor andel av förädlingsvärdet i industrin som går till löner. Som vi ser har denna löneandel visserligen fluktuerat, men under de 130 år som grafen täcker har den trendmässigt legat relativt stabilt kring 70 procent. De anställdas andel av kakan har inte vuxit, mer än möjligen ytterst marginellt.

Den streckade kurvan (höger y-axel) anger reallöner i industrin under samma period. Som vi ser är den starkt stigande. År 2000 var reallönerna nästan 18 gånger högre än år 1870, det vill säga de hade stigit i takt med produktivitetsutvecklingen.

Det är alltså den ekonomiska tillväxten, den växande kakan, som höjde de anställdas löner. Det som

har skett är således inte att löntagarna genom att sluta sig samman har lyckats få ut en större andel av ekonomins förädlingsvärde, utan att inkomsterna har stigit genom uthållig produktivitetstillväxt. När det gäller löneutvecklingen för de breda löntagargrupperna har kampen mellan arbete och kapital varit i stort sett irrelevant.

Svante Prado, forskare i ekonomisk historia vid Göteborgs universitet, har visat att reallönerna började stiga redan innan fackföreningarna hade bildats. Så här skriver han, i en antologi utgiven av Riksbanken: ”Uthålliga ökningar i reallöner började redan på 1860-talet, innan fackföreningar dök upp på scenen.”¹⁶

Detta är egentligen inget nytt, utan det har varit känt i nationalekonomin sedan åtminstone 1950-talet. I de flesta rika länder tenderar löneandelen att på sikt ligga på runt två tredjedelar, eller vanligtvis mellan sextio och sjuttio procent. Det är en av nationalekonomen Nicholas Kaldors så kallade ”stylized facts”, ett accepterat faktum i runt 70 år, men av någon anledning har det inte sjunkit in i svensk offentlig debatt, i vårt allmänna medvetande eller i arbetarrörelsen.¹⁷

16. Prado (1990).

17. Kaldor (1957).

DEN FACKLIGA KAMPEN HAR VARIT DESTRUKTIV

Sverige var i början på 1900-talet ett fattigt land med enorma ekonomiska klyftor. Makten tillhörde eliten och misären var utbredd. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att bli ett av världens rikaste och mest välmående länder var det en följd av **de många människornas organisering**, och av socialdemokratiens och **arbetarrörelsens framgångar**.

Fackföreningsrörelsen har i historien dock inte bara varit irrelevant, utan ibland också rent destruktiv när det gäller vanliga människors levnadsstandard. Det gäller särskilt under 1960- och 1970-talen samt början av 1980-talet då Socialdemokratin radikaliserades.

I partiprogrammet hade det visserligen länge funnits varianter på formuleringar om att produktionsmedlen skulle läggas i hela folkets händer, men sedan partiet i slutet av och efter andra världskriget förlorat debatten om planhushållning hade man i ett par decennier lagt idéerna om socialismen på hyllan.

Men på 1960-talet och 1970-talet togs dessa idéer fram igen. Nu var

det dags att avskaffa den fria företagsamheten. Som en av rörelsens tunga intellektuella, Rudolf Meidner, uttryckte det: ”Det kapitalistiska systemet är helt enkelt omoraliskt.”¹⁸

Det viktigaste uttrycket för denna ideologiska kantring, så som den tog sig uttryck på arbetsmarknaden, var de omtalade och, skulle vissa säga, uttjatade löntagarfonderna. Mycket kort gick de ut på att företagets vinster skulle beskattas och intäkterna från dessa skatter skulle föras över till LO-kontrollerade fonder som sedan skulle använda dessa medel för att köpa aktier i företagen. Det var ett sätt att på lite sikt föra över ägandet av näringslivet från enskilda till arbetarrörelsen.

18. Arvidsson (1999), sid 292.

Det som är mest intressant för oss här är dock inte fonderna i sig, utan de företeelser som utgjorde det ideologiska och materiella motivet för fonderna. Genom den så kallade solidariska lönepolitiken hade lönerna jämnats ut över landet. Lönerna skulle vara desamma oberoende av hur produktiva företagen var. Detta system slog ut lågproduktiva företag som inte kunde bära de höga lönerna, men samtidigt höll modellen nere lönerna på de produktiva företagen. Det senare ledde till höga vinster i dessa företag.

Trots att systemet, inklusive de höga vinsterna, var skapat av arbetarrörelsen själv snarare än av någon marknadsekonomi var det dessa så kallade övervinster som stack i ögonen på arbetarrörelsens ideologer. Ett sätt att få bort dem var löntagarfonderna. Ett annat var att kräva väldigt höga löneökningar, för att öka löneandelen i ekonomin på kapitalets bekostnad.

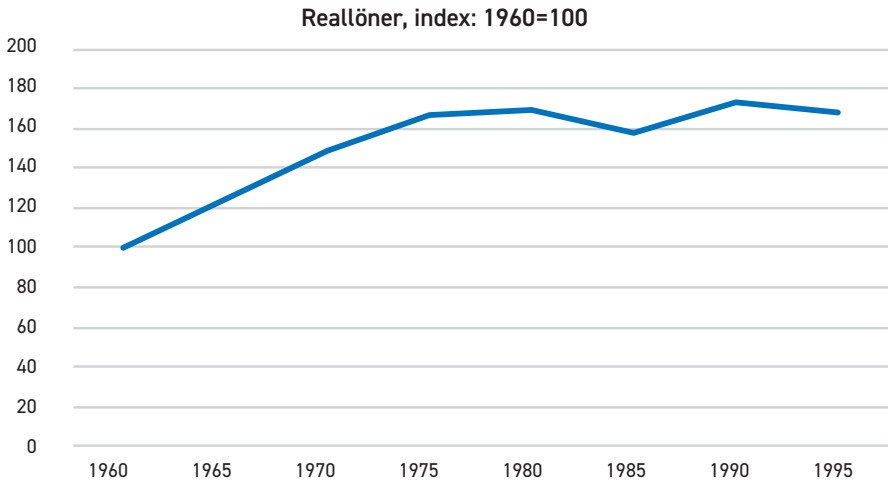
Om man tittar noggrant på Graf 3 ovan ser man att redan i mitten

av 1960-talet var löneandelen upp över 80 procent, men det var särskilt på 1970-talet som löneandelen var extrem, med 81 procent 1975, 86 procent 1976 och hela 89 procent 1977. Även i början av 1980-talet låg nivåerna över 80 procent.

Det gjorde att det inte längre blev så mycket över till företagen när det gäller privat kapitalbildning och därför inte heller så mycket resurser att använda till investeringar och framtida tillväxt.

De nominella löneökningarna var under denna period skyhöga, ofta uppemot och även över tio procent. Värst var det år 1975, då de låg på 15 procent. Löneökningar som inte motsvaras av produktivitetsökningar blir urgröpt köpkraft i form av inflation. Det är vanliga människors fiende, eftersom det gör varor och tjänster dyrare och människor fattigare. Eftersom pengarna man fick i plånboken var värda allt mindre så stod reallö-
nerna stilla.

GRAF 5: TVÅ FÖRLORADE DECENNIER

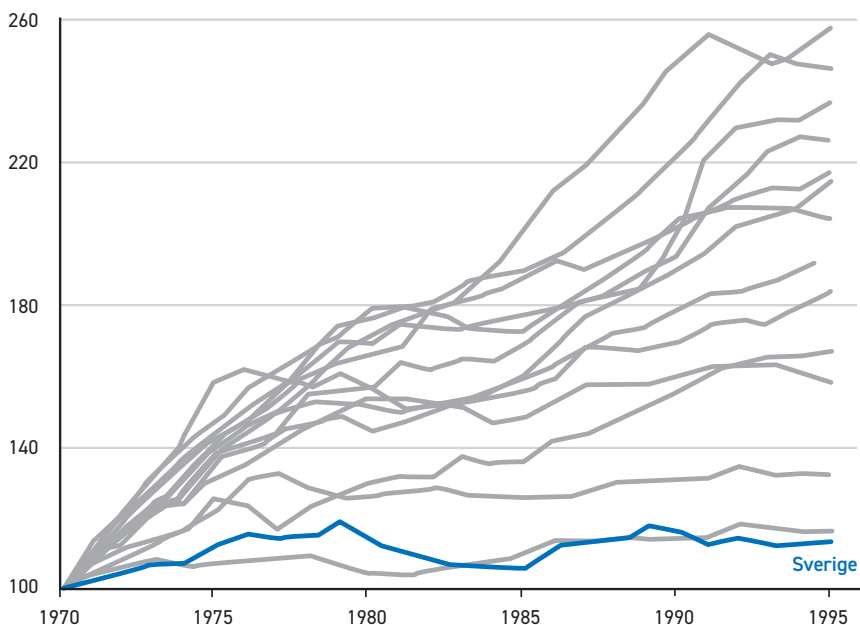
Källa: Ekonomifakta. Avser hela ekonomin.

Under lång tid hade svenskarna upplevt en stigande köpkraft. Bara mellan 1960 och 1975 hade reallönerna ökat med 66,5 procent. Men nu tog det stopp, med en stagnation som varade i två hela decennier. 1995 var reallönerna på samma nivå som 1975.

Här sägs det ibland att nedgången i svensk ekonomi under 1970- och 1980-talen främst var en del av inter-

nationella händelser – oljekrisen och ökad konkurrens för varvs- respektive tekoindustrin – och att andra länder genomgick en liknande utveckling. Det internationella spelade visserligen in, men utvecklingen i Sverige stack ut. Vi stagnerade även i förhållande till jämförbara länder. Det ser man inte minst om man tittar på utvecklingen av reallöner.

GRAF 6: FÖRLUSTEN VAR ÄVEN RELATIV.
REALLÖNEUTVECKLING I 14 AVANCERADE LÄNDER (INDEX, 1970=100)

De grå kurvorna är i fallande ordning Finland, Spanien, Tyskland, Belgien, Frankrike, Österrike, Italien, Danmark, Norge, Storbritannien, Nederländerna, Kanada och USA. Gäller hela ekonomin i respektive land.

Källa: Medlingsinstitutet. <https://www.mi.se/nyheter/2023/hur-har-reallonen-utvecklats/>

Arbetarrörelsens radikalisering på alltså till att undergräva medlemmarnas
1960-, 1970- och 1980-talen bidrog levnadsstandard.

KAPITALET, DET ÄR DU

Sverige var i början på 1900-talet ett fattigt land med enorma ekonomiska klyftor. Makten tillhörde eliten och misären var utbredd. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att bli ett av världens rikaste och mest välmående länder var det en följd av **de många människornas organisering**, och av socialdemokratins och **arbetarrörelsens framgångar**.

Som vi sett i de två senaste kapitlen står kampen mellan arbete och kapital i centrum för den socialdemokratiska historieskrivningen. Det är en synformad av det tidiga industrisamhället, där en kategori människor ägde fabrikerna och några andra arbetade i dem. Dessa två klasser sades ha motstridiga och oförenliga intressen, och eftersom arbetarna var fler än kapitalisterna kunde den fackliga och demokratiska kampen se till att arbetarna vann. Och därför lever nu svenskarna som vi gör. Kategorierna arbete och kapital var tydliga, gränserna mellan de två likaså.

Det är ur det här perspektivet som frågan om löneandelen är så central. En vinst för kapitalisterna är en förlust för arbetarna. Problemet med detta synsätt är att ägandet av företagen inte längre

ser ut som för 150, eller ens 50, år sedan. I stället har Sverige ett mycket brett och spritt ägande av näringslivet.

Tittar man på det totala värdet av aktier i listade bolag i Sverige så står hushåll för 12 procent av ägandet. Till det kommer finansiella bolag med 32 procent, vilket tillsammans blir 44 procent.¹⁹ Även om Sverige är unikt när det gäller andelen privatpersoner som sparar i aktier och fonder – runt 3,5 miljoner svenskar har ett ISK-konto – så är det den senare kategorin som är mest intressant här. För bakom begreppet ”finansiella bolag” ligger främst stora aktörer som AP-fonderna (det statliga pensionssystemet), AMF och Alecta (tjänstepensioner) samt Investeringsfonder med hushållens eget sparande.²⁰

19. SCB (2026).

20. Enligt SCB:s detaljerade aktieägarstatistik utgörs kategorin 'Svenska finansiella företag' (som kontrollerar närmare en tredjedel av börsen) i huvudsak av tre underkategorier: Socialförsäkringsystemet (där AP-fonderna ingår), Försäkrings- och tjänstepensionsföretag (såsom AMF och Alecta), samt Investeringsfonder (där hushållens fond- och premiepensionssparande ligger). Det handlar alltså i allt väsentligt om svenska löntagares uppskjutna löner.

Det innebär att när de företag som pensioner högre. Vinstandelen går de finansiella bolagen investerat i går alltså delvis till Magnus pension. med vinst blir de svenska anställdas

VÄLFÄRDSSTATEN VAR INTE EN SOCIALDEMOKRATISK UPPFINNING

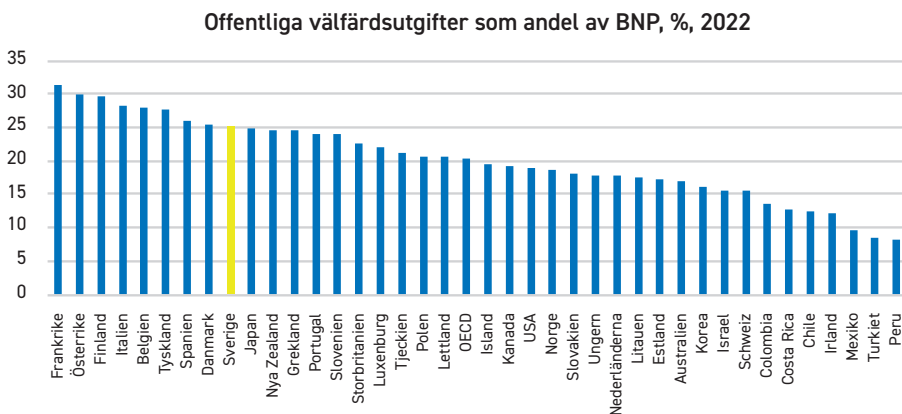
Sverige var i början på 1900-talet ett fattigt land med enorma ekonomiska klyftor. Makten tillhörde eliten och misären var utbredd. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att bli ett av världens rikaste och mest välmående länder var det en följd av de många människornas organisering, och av **socialdemokratin** och arbetarrörelsens **framgångar**.

Den kanske främsta socialdemokratiska framgången i arbetarrörelsens narrativ om Sveriges moderna historia sägs vara välfärdsstaten. De två företeelserna – socialdemokrati och välfärdsstat – uppfattas ofta som i det närmaste synonyma.

Det är en missuppfattning. Välfärdsstaten – skattefinansierade tjänster och transfereringar – uppfanns av en tysk konservativ (Bismarck) och utvecklades av en brittisk socialliberal (Beveridge).

Faktum är vidare att västeuropeiska länder i allmänhet utvecklade välfärdsstater i takt med att välståndet gjorde att de hade råd med det, oberoende av om de styrdes av socialdemokratiska, liberala eller konservativa/kristdemokratiska regeringar. Den svenska – eller nordiska – välfärdsstaten skiljer sig mindre från den i jämförbara länder, än vad många tror. Vi är en välfärdsstat bland andra västeuropeiska länder.

GRAF 7: EN VÄLFÄRDSSTAT BLAND ANDRA

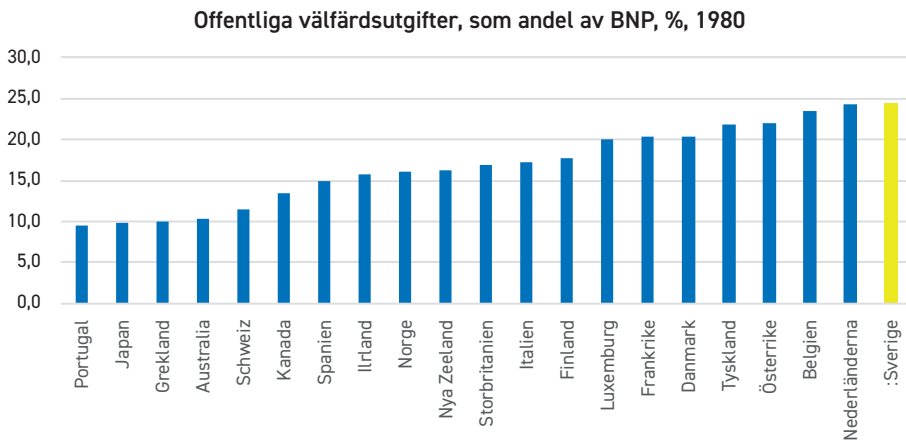
Källa: OECD:s Social Expenditure Database (SOCX).

Här sägs det ibland att Sverige skulle ha lämnat välfärdsstaten bakom oss och att vi dragit ned på den de senaste 40 åren eller så. Men den svenska välfärdsstatens andel av BNP var högre 2022 än 1980. (Jämför Graf 7 med Graf 8).

Det är visserligen sant att Sverige år 1980 hade störst andel av BNP på

wälfärdsstaten av alla OECD-länder. Men som vi ser i Graf 8 nedan var vår andel bara 0,1 procentenhet större än Nederländernas. Vi ser också att de andra nordiska länderna inte skiljde ut sig, utan var integrerade med de andra västeuropeiska länderna.

GRAF 8: MYTEN OM DEN NORDISKA VÄLFÄRDSSTATENS UNICITET

Källa: OECD:s Social Expenditure Database (SOCX).

Under perioden 1980 fram till idag är det alltså de andra länderna som ökat välfärdens andel av ekonomin, inte Sverige som har minskat sin.

VÄLFÄRDSSTATEN OMFÖRDELAR MINDRE ÄN MÅNGA TROR

Sverige var i början på 1900-talet ett fattigt land med **enorma ekonomiska klyftor**. Maktentillhörde eliten och **misären var utbredd**. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att bli ett av världens rikaste och mest välmående länder var det en följd av de många människornas organisering, och av **socialdemokratins** och arbetarrörelsens **framgångar**.

Det finns i ovanstående stycke en bild av att den utbredda misären berodde på de ekonomiska klyftorna, och att vägen från fattigdom och armod till ett av världens rikaste länder gick via en utjämningsapparat, det vill säga välfärdsstaten.

Det är dock en missuppfattning att välfärdsstaten primärt tar från de rika och ger till de fattiga. I stället tar den från medelssvensen och ger tillbaka till samma person.²¹ Merparten av de skatter som går till välfärd är nämligen inte omfördelade mellan

personer, utan rundgång. Det innebär att de pengar som en person betalar i skatt går tillbaka till samma person i form av transfereringar och tjänster.

Den årliga rundgången är på 45 procent. Nästan hälften av de skatter varje svensk årligen betalar in till den offentliga välfärden får hen tillbaka samma år, i form av bidrag eller subventionerade offentliga tjänster. Med den skillnaden att politiker satt upp en rad villkor för hur och när pengarna ska användas.²²

21. Välfärdsstaten kan ha andra funktioner, som att omfördela risker, särskilt sådana vi inte kan påverka själva, men det är inte det som Socialdemokraterna påstår i sitt partiprogram.

22. Denna procentsats gäller alltså inte alla skatter vi betalar, utan endast de som går till välfärden. I de modeller som använts i utredningen för att komma fram till siffrorna har författarna utgått från de skatteintäkter som behövs för att finansiera den välfärd som inkluderas i utredningen. De bidrag och verksamheter som är inkluderade är studiestöd, underhållsstöd, barnbidrag, bostadsbidrag, bostadstillägg, arbetslöshetsförsäkring, föräldraförsäkring, sjukförsäkring, kontantstöd, ålderspension, sjuk- och aktivitetsersättning samt efterlevandepension, barnomsorg, grundskola (inkl förskoleklass), gymnasium, universitetsstudier (inkl forskarutbildning), komvux, vuxenstudier, äldreomsorg, vård samt läkemedel. Det ska också noteras att de förändringar som har skett sedan 2003 kan ha påverkat dessa siffror. Fokus i denna rapport handlar dock om historien, hur det svenska välståndet byggdes upp, vilket gör invändningen om att siffrorna är daterade mindre relevant.

Ännu tydligare blir det om man tittar på hur mycket av skatterna varje individ får tillbaka i välfärd över en livscykel. Då visar det sig att 82 procent av de skatter som betalas in till välfärden går tillbaka till samma individ som betalat in dem. Endast 18 procent går till någon annan. Välfärdsstaten sysslar alltså endast lite med att jämna ut olika människors inkomster, utan mer med att jämna ut samma människors inkomster över tid. Det är således svårt att påstå att vanliga svenskars välstånd bygger på någon omfördelning. Siffrorna kommer från en bilaga till långtidsutredningen från 2003.²³

Det här är inte så konstigt. De tre största skatterna, som tillsammans utgör den absoluta merparten av de offentliga skatteintäkterna, är moms, kommunal inkomstskatt och arbetsgivaravgifter. De är alla proportionella, det vill säga alla betalar lika många procent. (Det är det som kallas platt skatt.)

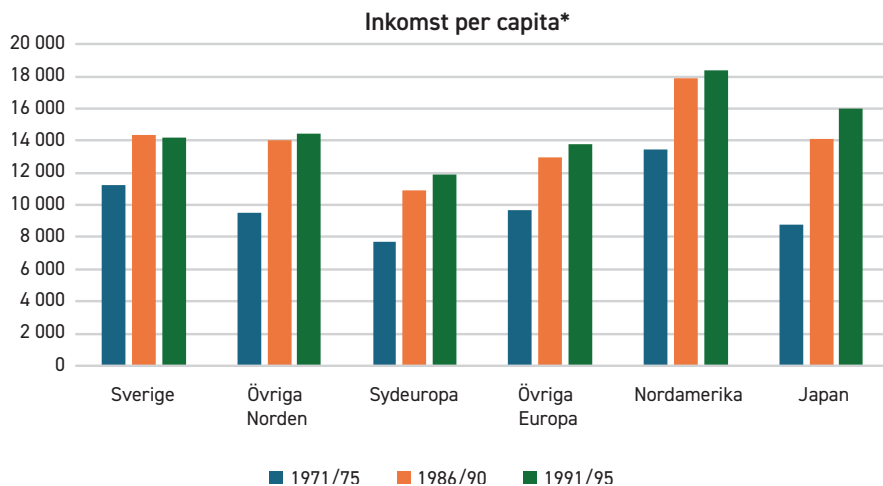
23. Pettersson & Pettersson, (2003).

SOCIALISMEN FÖRSTÖRDE LANDET

Sverige var i början på 1900-talet ett fattigt land med enorma ekonomiska klyftor. Makten tillhörde eliten och misären var utbredd. När Sverige över en hundraårsperiod gick från fattigdom och armod till att **bli ett av världens rikaste** och mest välmående länder var det **en följd av** de många människornas organisering, och av **socialdemokratins** och arbetarrörelsens **framgångar**.

Trots den relativa eftersläpningen upp till Schweiz och USA:s nivåer, under efterkrigstiden var Sverige i men som ändå stack ut bland andra början/mitten av 1970-talet fortfa- rika länder. Två decennier senare var rande ett av världens rikaste länder, en så icke längre fallet. ekonomi som visserligen inte nådde

GRAF 9: DE ANDRA LÄNDERNA KOMMER IFATT

Källa: Schön (2000). *BNP per capita i 1985 års dollar. Övriga Norden: Danmark, Finland, Norge; Sydeuropa: Portugal, Spanien, Italien; Övriga Europa: Belgien, Frankrike, Nederländerna, Schweiz, Storbritannien, Tyskland, Österrike; Nordamerika: Kanada, USA.

I sin bok *En modern ekonomisk historia* visar den tidigare nämnde professorn i ekonomisk historia Lennart Schön att vilken grupp av avancerade länder man än jämför Sverige med – de övriga nordiska länderna, övriga Europa, Japan eller Nordamerika – så utvecklades vi under denna period långsammare än de. Schön sammanfattar: ”I början av 1990-talet hade Sverige förvandlats till ett ordinärt europeiskt land i inkomsthänsende.”²⁴

En inflytelserik forskare som analyserade den svenska eftersläpningen var Assar Lindbeck. Han var under lång tid inte bara svensk nationalekonomis nestor, utan också i 35 år medlem i Socialdemokraterna. År 1997 skrev han en uppmärksam artikel – *The Swedish Experiment*, senare även utvecklad till en bok – i vilken han förklarade den svenska eftersläpningen med ett antal faktorer förknippade med den svenska inrikespolitiska utvecklingen på 1960-, 70- och 1980-talen. För det första den oerhört snabba utbyggnaden av offentlig sektor och det snabbt stigande skattestrycket. En andra faktor var regleringar av såväl produkt- som arbetsmarknader som gjorde ekonomin stelbent.

Och en tredje var de höga bidragsnivåerna som gjorde incitamenten till arbete svaga. Tillsammans skapade detta en ohållbar samhällsmodell.²⁵

En senare analys gjordes av Andreas Bergh, docent i nationalekonomi och välfärdsforskare. Han förklarade den relativa nedgången med ett institutionellt skifte. Sverige slutade under denna period att vara en kapitalistisk välfärdsstat och blev i stället en interventionistisk välfärdsstat. Han sammanfattar den senare i punktform:

- En oförutsägbar statsmakt undergräver den privata äganderätten;
- Varierande, svårförutsägbar inflation och upprepade devalveringar;
- Begränsad näringsfrihet;
- Reglerad kapitalmarknad;
- Fokus på utfallsjämlighet i välfärdspolitiken försämrar drivkrafterna till arbete.²⁶

När det gäller den svenska eftersläpningen påstås det ibland att denna bara bestod av krisen i början av 1990-talet, och att denna kris ägde rum under den borgerliga regeringen 1991–94. På så sätt skulle problemet över huvud taget inte vara kopplat

24. Schön (2000), sid 469.

25. Lindbeck (1997).

26. Bergh (2007), sid 56.

till den socialdemokratiska politiken. Det stämmer inte. Inte ens om man lyssnar på de socialdemokrater som var med då.

Den mest berömda av dessa är Kjell-Olof Feldt, finansminister från 1982 fram till 1990, då han avgick. Detta i protest mot att hans egen rörelse vägrade acceptera ekonomiska realiteter utan fortsatte att bedriva en ohållbar politik, med bland annat en för kraftig tillväxt av offentlig sektor och lönekrav från LO som inte motsvarades av produktivitetsoökningar.²⁷

Efter att Feldt hade avgått var det dags för hans efterträdare som finansminister Allan Larsson att reda ut krisen. I oktober 1990 skickade s-regeringen, med Larssons och statsminister Ingvar Carlssons signatur, en skrivelse till riksdagen. Där konstaterades att den svenska ekonomin var i kris och att det berodde på ett antal djupa strukturella problem. Förutom lönebildningen, som vi redan varit inne på, lyfte regeringen fram inflationen, den offentliga sektorns snabba tillväxt och den låga produktivitetstvecklingen. Den socialdemokratiska regeringen skriver uttryckligen att

lönebildningen måste bli bättre och att den offentliga sektorns andel av BNP måste minska för att ekonomin ska få fart igen.²⁸

Här är det dock på sin plats med en reservation. Detta kapitel heter inte ”Socialdemokratin förstörde landet” utan ”Socialismen förstörde landet”. Anledningen till det ordvalet är att de borgerliga regeringarna 1976–1982 inte utnyttjade tillfället för att ändra kursen på landets utveckling. Exempelvis var skattetrycket högre 1982 än 1976.

Ett annat vanligt argument är att Sveriges svaga utveckling från 1970-talet och framåt främst berodde var en naturlig konvergens, att vi var så rika att vi oundvikligen måste växa långsammare än andra länder. Det är en undanflykt. Efterkrigstidens extrema återuppbyggnadseffekter var över på 70-talet, och länder som USA och Schweiz visade att man mycket väl kunde behålla sitt ekonomiska försprång utan att halka efter. Dessutom ska konvergens handla om att andra länder närmar sig och kommer ifatt rikare länder. Men de nordiska länderna gjorde inte bara det, utan gick även om Sverige.

27. Feldt (1991).

28. Regeringen (1990).

ETT KONTRAFAKTISKT SCENARIO

Det som hände under 1970- och 1980-talen var alltså en ideologisk kantring i arbetarrörelsen. Den tog sig, som vi redan sett, uttryck på två sätt. För det första i klasskampsinriktade nominella löneökningar på astronomiska nivåer, delvis i syfte att få ner företagets vinster. Det förstärkte den internationella inflationen och gjorde att de svenska reallönerna stod stilla 1975–1995, samtidigt som de växte i andra länder.

Det andra uttrycket för denna ideologiska vindkantring var att Sverige lämnade den kapitalistiska välfärdsstaten bakom sig och blev en interventionistisk välfärdsstat. Därmed fick vi en sämre ekonomisk utveckling än jämförbara länder.

Låt oss nu skissa på ett scenario där denna ideologiska kantring aldrig ägde rum. Sverige lämnade aldrig den kapitalistiska välfärdsstaten och LO bedrev aldrig några ideologiska avtalsrörelser för att hålla nere företagets vinster, utan syftade i stället på att medlemmarna skulle få det bättre över tid.

Låt oss därför anta att vi, i stället för att halka efter andra länder, skulle ha haft samma ekonomiska tillväxt som snittet för de 15 avancerade länder som både Jonung och Krantz använde i sina studier.²⁹

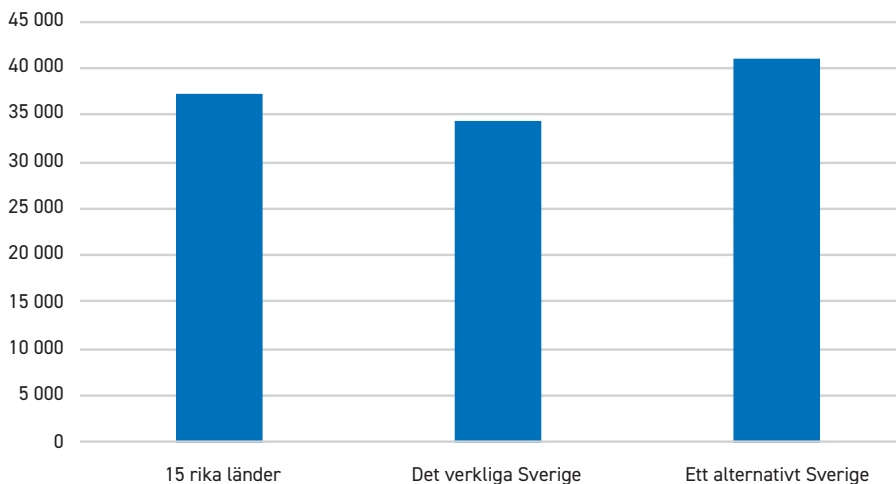
Som Graf 2 visade ovan slutade Sverige falla efter jämförbara länder runt år 2000, och sedan dess har vi utvecklats något snabbare. Låt oss därför se hur Sverige skulle stått sig år 2000 i det alternativa scenariot, både jämfört med andra länder och jämfört med hur vi verkligen låg till.

Den genomsnittliga årliga ökningen i BNP per capita för de 15 länderna under perioden 1975–2000 var 2,41 procent, mot 1,67 procent i Sverige. Det gjorde att Sverige gick från att vara rikare till att bli fattigare än de andra. Om vi hade haft samma tillväxt som de andra länderna i snitt hade vi haft en BNP per capita på 41 000 dollar, i stället för, som i verkligheten, 34 200 dollar.

29. Dessa är, återigen, Australien, Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Italien, Japan, Kanada, Nedertländerna, Norge, Schweiz, Storbritannien, Tyskland, USA och Österrike.

GRAF 10: I STÄLLET FÖR FATTIGARE ÄN ANDRA HADE VI KUNNAT VARA RIKARE

BNP per capita, år 2000, dollar*

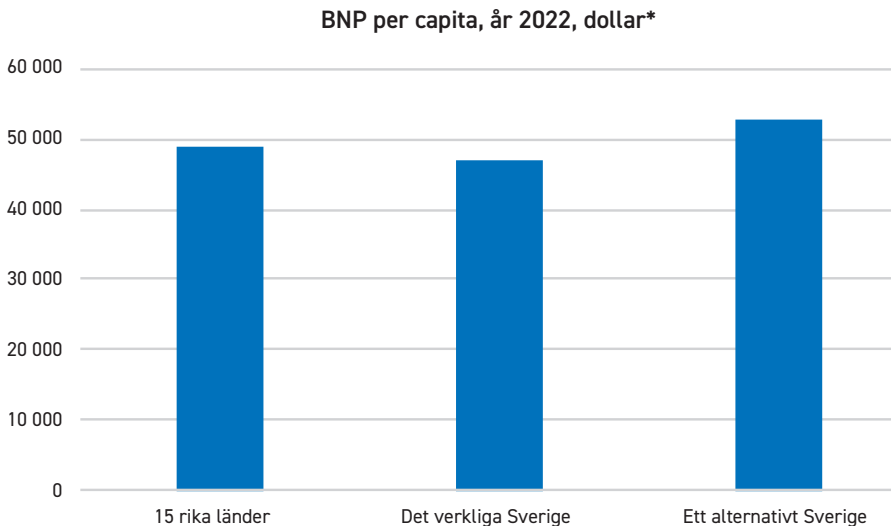
Källa: Maddisons databas samt egna beräkningar. *2011 års internationella dollar.

I stället för att, som i verkligheten, vara drygt 3 000 dollar fattigare per person och år än snittet för jämförbara länder hade vi i det alternativa scenariot varit nästan 4 000 dollar rikare.

Låt oss nu göra motsvarande övning för perioden 1975–2022. Den genomsnittliga årliga ökningen i BNP per capita för de 15 länderna var 1,82 procent, mot 1,58 procent i Sverige. Här är skillnaden mindre, bara 0,24 procentenheter, vilket alltså beror på att Sverige utvecklats bättre än snittet sedan 2000.

Trots den lilla skillnaden på årsbasis gör ränta-på-ränta-effekten att resultatet på sikt blir avsevärt. I verkligheten är vi fortfarande fattigare än de andra länderna, 47 100 dollar mot 48 900 dollar för de 15 i snitt. Hade vi haft samma tillväxt som de andra 15 i snitt hade vi varit rikare än de, med 52 800 dollar.

GRAF 11: I STÄLLET FÖR FATTIGARE ÄN ANDRA HADE VI KUNNAT VARA RIKARE

Källa: Maddisons databas samt egna beräkningar. *2011 års internationella dollar.

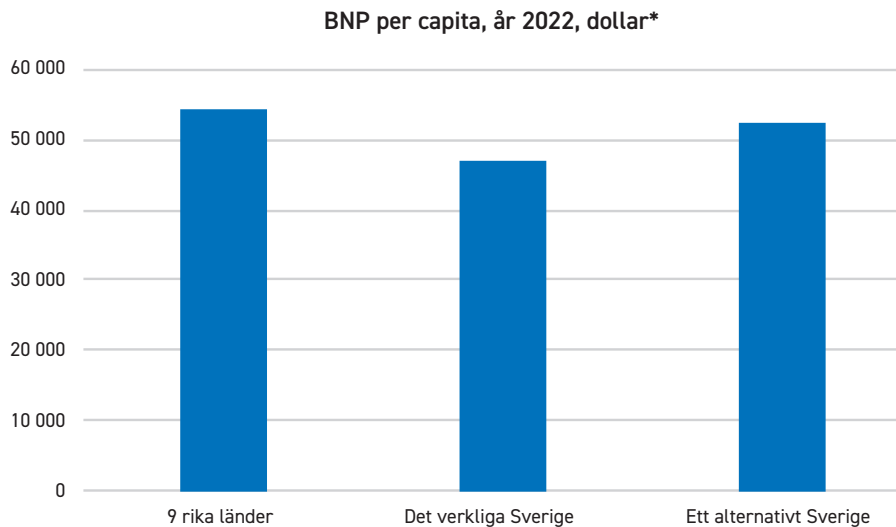
Man kan också titta på hur det hade sett ut om Sverige inte hade börjat släpa efter år 1950. Här är det uppenbara motargumentet, vilket vi redan varit inne på, att flera av de andra länderna var förstörda av kriget och därför startade på en lägre nivå, vilket skulle göra jämförelsen med Sverige orättvis.³⁰ Därför inkluderar jag bara de nio länder vars BNP per capita år 1950 ligger högre eller högst 20 procent lägre än Sveriges.³¹

Den genomsnittliga årliga per capita-tillväxten för de nio länderna mellan 1950 och 2022 var 2,22 procent, mot 2,07 procent för Sverige. Om vi under denna period hade haft samma tillväxt som de andra länderna i snitt hade vi år 2022 haft en BNP per capita på 52 800 dollar, i stället för, som i verkligheten 47 100 dollar. Vi hade fortfarande varit något fattigare än snittet, men skillnaden hade varit mindre.

30. Om man studerar Graf 2 i detalj ser man att Sveriges eftersläpning är skarp på 1950-talet, vilket kan förklaras av catch-up-effekten. Under merparten av 1960-talet ser vi sedan att eftersläpningen i stort sett stannar upp, vilket antyder att det är i slutet av 1960-talet och på 1970-talet som den stora, politikdrivna eftersläpningen skapas. Det är i linje med både Andreas Berghs och Assar Lindbecks narrativ.

31. De sex länder som faller bort är Finland, Frankrike, Italien, Japan, Tyskland och Österrike.

GRAF 12: SKILLNADEN HADE VARIT MINDRE

Källa: Maddisons databas samt egna beräkningar. *2011 års internationella dollar.

Låt oss nu sammanfatta, med utgångspunkt i perioden 1975–2022. Om arbetarrörelsens radikalisering aldrig hade ägt rum, utan svensk tillväxt hade legat i nivå med andra rika länder, då hade svensk BNP per capita varit 5 700 dollar högre (52 800–47 100).

Som noteras i graferna 10–12 ovan är den dollar som används Int\$ från 2011. Det är ett mått som bygger på köpkraftsparitet, det vill säga det justerar efter olika länders prisnivåer och grundas i hur mycket en USD kunde köpa i USA år 2011.

För att kunna räkna ut hur mycket 5 700 dollar (2011 Int\$) blir i dagens svenska kronor måste vi först ta reda på hur många svenska kronor som krävdes 2011 för att i Sverige köpa samma varukorg som 1 USD köpte i USA samma år. Det behövdes 8,84 kronor.³² 5 700 multiplicerat med 8,84 blir 50 388.

Därefter måste vi ta reda på vad 50 388 kronor från 2011 skulle vara värda idag. Sedan 2011 har den ackumulerade inflationen varit runt 35 procent³³, vilket gör att vi måste mul-

32. Världsbanken (2026).

33. SCB (odaterat).

tiplicera 50 388 med 1,35, vilket blir drygt 68 000.

Det är så mycket det socialistiska experimentet kostade varje genomsnittlig svensk per år. Utan arbetarrörelsens vänstersväng hade svensk BNP per capita idag alltså varit 68 000 kronor högre. Om man tittar på vad det innebär för en familj med två vuxna och två barn blir det 272 000 kronor. Så mycket högre hade vårt välstånd varit om arbetarrörelsen inte genomfört sitt socialistiska experiment.

SLUTSATSER

Den före detta LO-tjänstemannen Olle Sahlström – som innan han fick sparken för sin intellektuella integritet tilläts driva en verksamhet som kallades LO-idédebatt – konstaterade en gång att ”rörelsen är marinerad i självgodhet”.³⁴

Man ser det i ansiktsuttrycken och kroppsspråket när de under sina kongresser och andra högtidsstunder, på ett nästan religiöst sätt, tar varandra i handen och sjunger internationalen. Man ser det i första majtågens retrofanor. Man ser i deras skrifter om historien. De känner att det är de och deras kamp som lett oss hit.

Men sanningen är att anledningen till att Magnus har råd med en Volvo XC90, en tvåplansvilla och resor till Thailand med familjen inte har ett dugg att göra med arbetarrörelsen och dess kamp. Snarare tvärt om.

Hade inte det svenska experimentet på 1960-, 1970- och 1980-talen ägt rum – hade vi aldrig lämnat den kapitalistiska välfärdsstaten bakom oss och hade LO inte använt lönebildningen för att kväsa företagets vinster – då hade Sverige under perioden 1975–2022 förmodligen utvecklats i takt med andra rika länder. Sverige hade varit markant rikare än idag – en BNP per capita som är närmare 68 000 kronor högre. För en vanlig familj blir det över en kvarts miljon, och Magnus, Anneli och ungarna hade haft en bra mycket högre levnadsstandard än de har.³⁵

Det är alltså inte bara så att det som står i Socialdemokraternas partiprogram inte är sant. Magnus och andra svenska arbetare lever dessutom som de gör trots, inte tack vare, arbetarrörelsen. Och förmodligen hade de haft högre levnadsstandard om varken S eller LO någonsin hade funnits.

34. Beertema (2011).

35. BNP per capita kan inte direkt översättas till nettointkomster. Men Magnus och hans familj får även del av den välståndshöjning som tar sig uttryck i exempelvis mer resurser till sjukvård och skola.

APPENDIX I: SOCIALDEMOKRATISKA STATSMINISTRAR 1890–1950

Period	Statsminister	Tid på posten
10/3 1920 – 27/10 1920	Hjalmar Branting	~ 7 mån
13/10 1921 – 19/4 1923	Hjalmar Branting	~ 1 år, 6 mån
18/10 1924 – 7 /6 1926	Branting / Rickard Sandler	~ 1 år, 7 mån
24/9 1932 – 19/6 1936	Per Albin Hansson	~ 3 år, 9 mån
28/9 1936 – 31/12 1950*	Hansson / Tage Erlander	~ 14 år, 3 mån
	Sammanlagt:	21 år, 8 mån

Källa: Wikipedia. *Varav 5 år och drygt 7 månader i samlingsregering.

REFERENSER

- Arvidsson, Claes (1999), *Ett annat land: Sverige och det långa 70-talet*. Stockholm: Timbro.
- Beertema, Irene (2011), "LO-man: Det kommer nya skandaler", *Aftonbladet*, 8 mars. <<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/p6QzoW/lo-man-det-kommer-nya-skandaler>>
- Bergh, Andreas (2007), *Den kapitalistiska välfärdsstaten: Om den svenska modellens historia och framtid*. Stockholm: Ratio.
- Feldt, Kjell-Olof (1991), *Alla dessa dagar: i regeringen 1982–1990*. Stockholm: Norstedts.
- Jonung, Lars (2025), "Sveriges relativa tillväxt under 170 år. Ett drama i tre akter", *Ekonomisk Debatt*, nr 4, sid 5–20. <<https://www.nationalekonomi.se/wp-content/uploads/2025/05/53-4-Jonung.pdf>>
- Krantz, Olle (2000), "Svensk ekonomisk tillväxt under 1900-talet – en problematisk historia", *Ekonomisk Debatt*, nr1, sid 7–15. <https://www.nationalekonomi.se/old/public_html/sites/default/files/legacy/28-1-ok.pdf>
- Kaldor, Nicholas (1957), "A model of economic growth", *The Economic Journal*, vol. 67, nr 268, sid 591–624.
- Lindbeck, Assar (1997), "The Swedish Experiment", *Journal of Economic Literature*, vol. XXXV (September), sid 1273–1319
- Palme, Olof (1975), Tal vid massmötet i Skolstaden "26 juli" i Santiago de Cuba. <<http://www.socialdemokraterna.se/upload/webbforalla/ak/malmo/dokument/Tal%20under%20Kubabesoket%201975%200P.pdf>>
- Pettersson, T., & Pettersson, T. (2003). *Fördelning ur ett livscykelerspektiv: Bilaga 9 till Långtidsutredningen 2003/04* (SOU 2003:110). Finansdepartementet. <<https://www.regeringen.se/contentassets/8e56f08b8376473a973579ef4bf33722/fordelning-ur-ett-livscykelerspektiv/>>
- Prado, Svante (2010), "Nominal and real wages of manufacturing workers, 1860–2007", i Rodney Edvinsson, Tor Jacobson & Daniel Waldenström (2010), *Historical Monetary and Financial Statistics for Sweden: Exchange Rates, Prices, and Wages, 1277–2008*. Stockholm: Sveriges Riksbank i samarbete med Ekerlids förlag. <<http://www.riksbank.se/sv/Riksbanken/Forskning/Historisk-monetarstatistik/Historical-Monetary-and-Financial-Statistics-for-Sweden-Exchange-Rates-Prices-and-Wages-1277-2008/>>

- Regeringen (1990), *Regeringens skrivelse 1990/91:50, Skr 1990/91:50*. <<https://data.riksdagen.se/fil/818EEB8D-56AC-45E9-B3E5-9EF5BBDF5061>>
- SCB (odaterat), *Prisomräknaren*. <<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/prisomraknaren/>>
- SCB (2026), *Ett starkt börsår lyfte aktieförmögenheten*, Statistiknyhet, 26 februari. <<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/finansmarknad/aktieagarstatistik/aktieagarstatistik/pong/statistiknyhet/aktieagarstatistik-andra-halvaret-2025/>>
- Schön, Lennart (2000), *En modern svensk ekonomisk historia: Tillväxt och omvandling under två sekel*. Stockholm: SNS Förlag, 2000.
- Segerfeldt, Fredrik (2014), *Sossesverige: en återblick*. Stockholm: Hydra förlag.
- Socialdemokraterna (1990), *Socialdemokraternas partiprogram*. <<https://e-arkiv.arbark.se/publikt/20000/monografier/2001/art-1.pdf>>
- Socialdemokraterna (2025), *Socialdemokraternas partiprogram*. <www.socialdemokraterna.se/download/18.66b0e5c8197581879ca15ce/1749742402637/Socialdemokraternas%20partiprogram%202025.pdf>
- Stenkula, Mikael (2014), "Swedish Taxation in a 150-year Perspective", *Nordic Tax Journal*, nr 2, sid 10-42. <<https://reference-global.com/article/10.1515/ntaxj-2014-0017>>
- Suhonen, Daniel (2025), "Högern gråter över att S-politik ger bäst tillväxt", *Aftonbladet*, 17 maj. <<https://www.aftonbladet.se/ledare/a/8qMw42/varfor-nyliberalismen-misslyckats-och-varfor-socialdemokratisk-blandekonomi-ar-losningen>>
- Världsbanken (2026), *PPP Conversion Factor (LCU per International \$)*. <<https://data.worldbank.org/indicator/PA.NUS.PPP?year=2011>>
- Wagman, Katarina (2026), "Löneandel och vinstandel", *Ekonomifakta*, 27 februari. <https://www.ekonomifakta.se/sakomraden/arbetsmarknad/loner/loneandel-och-vinstandel_1209636.html>
- Worén, Tine (2025), *Nationell förståelse i svenska läroböcker i historia*, examensarbete Högskolan i Dalarna. <<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1936304/FULLTEXT01.pdf>>

FRIA MARKNADER
PERSONLIG FRIHET
ÖPPNA SAMHÄLLEN

